

Domači Prijatelj.

==== Vydov mesečnik. ====

Letnik I.

V Pragi, 1. oktobra 1904.

Štev. 7.

A. AŠKERC:

KRITIK.

Pred gostilnicoj predmestnoj
na obširnem vrtu senčnem
ob jelovih dolgih mizah
gostje pijejo veseli.
Tu razgovor živ in tamkaj
smeh glasán in razposajen . . .
Pesem tam pojó okroglo,
vmes zvenčijo pa kozarci . . .

Pride godec tuj po cesti
ves zaprašen pred gostilno.
Črnolas je, zagorelo
mu obličje je nelepo.
No, Cigan je mož nemara . . .
Sredi vrta se ustavi,
gosli svoje vzame v roke.

Šviga lok po strunah štirih
gor in doli — kakšna godba!
Zdaj vzdihuje in zdaj uka,
zdaj se joče kakor dete,
zdaj preklinja in zdaj moli
mu godalo čudovito.

Vsi utihnili so pivci.
Vse posluša, vse uživa
nove, tuje melodije.
Pesmi takšne nenavadne
čuli niso še nikoli . . .

Godec pa rujavopoltni
sam zamišljen v igro svojo
goni lahki lok po strunah,
in njegova pesem čudna
ko skrivnosten slap izvira
iz začaranih mu goslij.

Vse je tiho. Niti piti
skoro nihče si ne upa . . .

Tu zariga osel v hlevu
preko ceste pri sosеду!

„Kritik!“ reče nekdo zase.
Družba vsa zahohotá se.

BORISOV:

VEČER . . .

Tam na gorici zvonovi
Avemarijo zvone;
skozi polmrak glasovi
v sobico mojo hite . . .

Tamkaj v srca globočine
nekaj se zopet vzbudi,
vstaja in k meni prihaja
sen pomladanskih noči . . .

Tam pod gorico zeleno
v temi hodita dva . . .
In vsa narava krog njiju —
ž njima nebo se smehlja . . .

IVAN LAH:

PO ŠUPU.

Okrajni birič pelje postopača Koriča po šupu iz mesta na županstvo, kamor je pristojen. Pomladansko jutro je lepo in veselo. Lastovke se pode po telegrafskih žicah ob cesti in škrjanci pojo nad njivami. Kot zlato je vzšlo solnce in meglice po barju se svetijo kot bi bile posrebrnjene. Priroda sije v jasnem prvem zelenju. Veter veje gorak, kot bi dihal novo življenje v še polzaspano jutro . . . Počasi drči voz po cesti, kot se počasi ziblje suhi konj pred vozom in neprestano pada po njem bič, da odganja usiljive muhe. Voznik sedi spredaj na vozu, da se razločno vidi njegov krivi, suhi hrbet. Birič gleda na stran iz voza, kot da gleda lepo prirodo, nò gleda samo zato, ker neče govoriti s Koričem. Korič sedi ob njem in se brezmiselno ozira na vse strani, kot da je on gospodar na vozu. Po polju ob cesti se vidijo kmetje na njivah; orjejo in sejejo. Povsod se vstavljajo in gledajo za vozom . . .

„Vse dela, vse,“ začne Korič, da bi začel pogovor.
Birič se dela, kot bi ne slišal.

„Je lepo vreme sedaj in najrajše si ljudje pristore. Kadar je največ dela, rado nagaja vreme, jaz vem . . .“ nadaljuje Korič.
Birič še zmiraj molči.

„Ravnoprav se bom pripeljal domov, zdaj lahko delam nekaj časa . . .“ govori dalje Korič bolj sam zase in obmolči jezen, da birič ne govori ž njim. V dalji se vidi ob cesti bela hiša — gostilna.

„Če hočete, dam za pijačo.“ začne Korič znova, „nisem umazan človek, kot so mnogi na svetu, da ne privoščijo požirka svojemu prijatelju. In midva sva vendar prijatelja, jaz nisem naredil vam nič, vi pa meni nič. Tudi peljava se skupaj v istem vozu. Plačam vam in vozniku, za kar hočete za vino ali za žganje. Jaz sam bom pil žganje, najbolj sem ga vaju in najbolj se prileže na jutro.“

Birič neče slišati; drži se važno, resno in z eno roko drži za sabljo.

„Kakor hočete,“ govori Korič in naredi obraz, kot sploh ljudje, kadar se jim zdi kaj zamalo, „meni je vseeno, če nočete sami sebi dobro, pa nič. Vi mislite: z nepoštenimi ljudmi niti ne

govorim niti ne pijem za njih denar, pa se čisto motite. Čisto za pošten denar bi pili. Meni je pa vseeno. Vidi se, da še niste dolgo v službi. Škoda, da je umrl Rešetnik. Bil je dober človek. Nekaterikrat sva se peljala in pomenila sva se lepo. Tudi za pijačo sem mu dal. Ne vem, kaj mu je bilo, da je umrl, Bog mu daj dobro. Jetike vem, da ni imel, ker je bil lepo debel. Gospoda, pravijo, mre od same dobrote. No, njemu tudi ni bilo dobro. Hudo ženo je imel, mi je pravil. Vi ste bili znani ž njim?"

„Da,“ odgovori kratko birič.

„No, saj zdaj je vseeno. Bil je dober človek. Kadar sva se peljala, je plačal on in mi dal piti, če sam nisem imel denarja. Bila sva popolnoma domača. Vselej je rekel: no, Matejec, že spet se peljava. Zato se ga spominjam. To vendar verjamete, da sem človek kot vi ali okrajni komisar. Z našim županom sva pa krave vkup pasla. Tako lahko vsem fige pokažem.“

Birič se drži resno in Korič gleda nanj prezirljivo.

„Vaš župan je dober človek,“ pravi birič.

„Ne rečem nič. Dela mi da zmiraj in tudi je se pri njem dobro. Že vem, kako me bo danes pozdravil: „Že spet, bo rekel, že spet, Matejec, ali ne veš, da ne smeš v mesto? Koiikokrat sem ti že rekel, da tri leta ne smeš v mesto, ker si kradel — a jaz nisem kradel, to vam povem — in vedno ti pravim, bo rekel, da imaš pri nas dela in če ti zmanjka za tobak, pridi k meni in dobiš štiri krajcarje, samo da ne boš napravljaj občini stroškov in meni sitnosti.“ Res je dober človek naš župan, zmiraj tako govori. Tudi čevlje nosim po njem in ponošene hlače; to zimo mi zapusti celo kamižolo. In jaz bi zmiraj rad storil po njegovem, da bi se ne jezil nad menoj, pa . . .“

„Pa zakaj nečete?“ vpraša birič.

„Nimate nič čikov?“ vpraša Korič.

„Ne,“ odgovori birič in obraz mu gre na smeh.

„Vidite, Rešetnik je kadil zmiraj cigare in, ko sva se peljala, mi je dal iz žepa celo pest čikov. Boljši so kot od tobaka. No, nič ne de. V gostilni si kupim klobaso iz tobaka in vam kupim cigaro, če kadite, kubo, havano, ali kar hočete . . .“

„Ne kadim,“ pravi birič.

„No, pa ne; vprašal sem samo mimogrede, ker sem se spomnil na tobak in so usta suha. Navajen sem ga takoj na jutro. No, da vam povem, kako je to. Sicer je to čisto nepotrebna pot. Škoda, da bomo jezili župana in občina bo morala plačati dva goldinarja. No, prijetnejše je voziti se, kot hoditi peš, pa naj se jezi kdor hoče in naj plača, kdor ima odveč. Nekoč sem bil zašel precej daleč, celo na Hrvaško. Daleč bi bilo do doma — ljubim namreč biti doma vsaj o glavnih praznikih. Neprijetno bi bilo celo pot poslušati godrnjanje ljudij, ki neradi dajo kos kruha ali požirek žganja in se boje za krajcar. Jaz pa tega niti ne maram. Vrgel bi jim vse nazaj. Lačen in žejen je pa tudi nerodno hoditi, to pač veste. Če se vležeš v senco ob cesti, se morda celo kdo

jezi, da mu povaljaš travo ali žito. V gozdu pa celo pred kačo nisi varen. Zato se je boljše voziti. Po cesti je prah in žeja je huda. Boljše se je voziti, bog, da nas hočejo. Zato sem vzel pri krčmarju na mizi denar, naznanil me je — in peljali so me domov. Res se mi ni slabo godilo. Zato sem se zmiraj rajši vozil. Nazadnje je vse eno kako in v čem se človek vozi. Sem bil vedno rad komot in zato se nisem nič učil. Pa pravijo: postopač, tat, vandrovec in take reči. Meni je vseeno, kako mi pravijo, z imenom se nič ne dobi in nič ne izgubi. Človek je, kar je. Če se minister vozi z Dunaja v Trst, se tudi jaz lahko, če imam denar, za manjša pota pa poskrbe drugi, in jaz sem rad komot. Zato pravim. Ravno sem mislil iti domov, kajti lahkega dela za par dni se ne branim, da se malo življenje izpremeni. Tudi včasih rad poskusim, kako žive drugi ljudje, ki ne smejo biti komot. In zato je boljše, da se peljam domov. Oblasti skrbе za nas. Tudi sreča me ima rada, kajti skoraj bi bil moral iti peš. Ne morem reči, da nisem rojen pod srečno zvezdo. Seveda vselej ni, kot bi si želel, želim si pa vselej samo to, kar je mogoče, to vam svetujem, pol sreče, pravijo, je v tem. Če poslušate, lahko uvidite, da sem čisto nedolžen. In vendar sem nehote na boljšem. Zahvalil bi se okrajnemu komisarju, pa ne zasluži, ker dela vse iz sovražnega namena, pa ne ve, da s tem dobro stori. Človek mora delati vse iz dobrega namena, če ne ni vreden zahvale. V petek sme vsak beračiti v mestu, torej smem tudi jaz. Beračiti je šploh vsakemu prosto, komu se ljubi gledati tiste zoprne obraze ljudij. Tudi ni to nič takega, pravijo, da je še cesarju namenjeno. Sicer pa jaz ne beračim. Vsega je kriv moj želodec. Pri kmetu je danes slabo. Trpiš in delaš celi dan, pa ješ slabo. Boljše gre pri gospodi z mize, kot pri kmetu na mizo. In vidite, samo za to se gre pravzaprav. Moj želodec zelo ljubi dobre jedi, meni bi bilo navsezadnje vseeno. Sicer to ni nič napačnega: v mesto se pripeljem zastonj na kakem vozu, delam vozniku kratek čas in da med potjo še za pijačo, v mestu se nasedim in domov se peljam z vami in še skrbeti ni bilo treba za voz. To je zelo prijetno za človeka, ki je rad komot. Za to se vam, gospod, ni treba držati tako, ker sva čisto lahko prijatelja, kot sva bila z Rešetnikom. Saj se peljava menda že tretjič. Pa da povem do konca. Nesreča, oziroma sreča je bila to, da je bil včeraj kvaterni petek in kvaterni petki so izvzeti; ob kvaternih petkih se ne sme beračiti, pravijo gospodje. Jaz pa nimam pratike, in sploh, kaj mene briga ali je kvaterni petek ali navaden. Ni mi treba paziti, kdaj je kvaterni teden. To morajo osobenki, ki plačujejo za stanovanje gospodarju, jaz pa tega ne potrebujem. Teden je teden, vsak ima sedem dni in vsak dan je treba trikrat jesti. In v tem obstoji vse. Kako bi torej vedel, da je bil kvaterni petek? Tudi pri gospodi je meso, kot po navadi, naj bo petek ali svetek, kaj bi me bilo torej spomnilo na to, da je kvaterni petek. In zato so me prijeli. Ravno sem premišljal, kam bi šel. Zato je prav, da me peljate domov.“

„A vi sploh ne smete v mesto za tri leta.“

„No, to je res; pa kaj mene to briga? Sicer sem vsak petek v mestu samo zaradi želodca. Samo zato hodim po mestu in menda zato so mi prepovedali. Pa sem zopet na boljšem. V kuhinjah je zmiraj boljše, kot zunaj na ulici. Navsezadnje še srečaš kakega znanca, terja te za denar, ali pa hoče, da bi zanj plačal. Sem zelo dober človek, kot vidite. Zato imam tudi pravico terjati od drugih, da so do mene dobri. Delam toliko kot gospoda, zato z isto pravico tako jem in se vozim, mesto da bi hodil. Rekli so, da se potepujem...“

„Menda je bilo zaradi tatvine...“ opomni birič.

„Tudi to vam razložim, če hočete poslušati. Vidite, da sem odkrit do ljudij. Imam rad odkrite ljudi. Če jih imate vi tudi, bova že prijatelja, kadar se bova prihodnjič skupaj peljala. Prijatelj je pa vendar nimam, ker ne dobim nikogar tako odkritega, kot sem jaz. Tako je bilo: videl sem, da je opoldne pisarna odprta. Vozil sem takrat pakete. Povedal sem to prijatelju. Drugi dan me je napojil in rekel: na denarja. Potem pa so prijeli mene. Vidite torej, da sem čisto nedolžen. In zato so me izgnali iz mesta. No, vsak petek sem tu. Vidite torej, da se vozite s povsem poštenim človekom. Tudi denar je moj, čisto tak kot vaš. Meni je malo do tega, od kad in kako je prišel. Eden ga dobi tako, drugi tako, vsak gleda, da ga dobi. Ko mi je dal tisti prijatelj za pijačo in mi rekel: na, denarja, sem vzel in nisem vprašal, odkod je. Meni je vseeno. Zato je pa neumno, da me zato pode iz mesta. Nedolžen sem prav tako, kot okrajni komisar. Jaz ne spravim itak nič, dam vse drugim. Nekoč mi je dal kmet en krajcar in je godrnjal. Dal sem mu zato krajcar nazaj in še desetico povrhu. Vidite, da nisem umazan. Suho grlo imam, recite, naj vstavi.“

„Saj, bomo kmalu tam, ne smem vstavljati...“

„No, Rešetnik bi gotovo vstavil, ko bi bil živ. Sicer imate prav, kmalu bomo tam.“ Korič je za trenutek pomolčal. Spomnil se je, da se bo župan razjel nanj in ljudje domačini ga bodo videli. Neprijetno je, ko zija cela vas in kažejo nanj otroci. Lepše bi bilo, ko bi ga ne videli. Skuša pregovoriti biriča in začne...

„Vidite, s takim človekom, kot sem jaz se zelo lahko izhaja. Rad odneham od svojega in nikdar ne želim, kar je nemogoče. Vidite, gostilna je za nami. Lahko bi bili pili z mirno vestjo. Tudi vozniku se spodobi kak napitek, čeprav počasi vozi. Ima slabega konja; tudi kareta je stara... Pripovedoval sem vam od Rešetnika, bil je dober človek, Bog mu daj dobro, in tu sva vsakokrat pila. Zato je želodec že nekako navajen. V veliko priglavico je želodec. Vse se giblje okoli njega. Sicer bi bili vsi jednaki. Rešetnik je bil dober človek pravim. Vidite, meni je vseeno, samo to je neprijetno, da to, kar imam jaz za dobro, imajo drugi za slabo. Na primer: takole pripeljati se v vas. Pripeljem se in meni je prav, ljudje se pa zgledujejo in otroci se pohujšujejo. Zato je

neprijetno. To sem razložil Rešetniku. Bil je dober človek, pravim. Naredila sva tako, da sem pred vasjo izstopil in šel za mejo k županu, on pa se je pripeljal sam. Za oba je bilo lepše; on je razumel to. No, bil je dober človek. In danes, če vam je prav, naredimo tako. Morda je vam neprijetno voziti se s takim človekom. Zelo rad vas rešim tega. Jaz se sicer ne sramujem poleg vas, ampak ljudje sodijo oba po svoje. Zato je za oba lepše in boljše."

"Ne, peljete se prav do župana," pravi resno birič.

"No, pa tako; jaz sem samo svetoval, kar bi bilo za oba prav. Lahko bi vam dal zato dva goldinarja, tudi Rešetniku sem jih dal prvič, pa on je bil dober človek. Poženi, poženi, dam ti za žganje," zavpije Korič vozniku.

Voznik požene. Vas se odkrije za cesto.

"Vem, da bo župan zopet jezen. Pa pomislite, koliko sem jaz kriv, da ima on sitnosti in občina stroške. Mari bi mi dali mir, pa bi bilo za vse prav. Da me vozijo, sem jim hvaležen, pa peljal bi se tudi sicer, ko bi se mi ljubilo. Živi naj vsak po svoje in neumno je, da hočejo nekateri imeti skrbi in sitnosti za take, ki so radi komot. Mi smo s tem zadovoljni in se jim smejemo. Pomislite, kaj imate od tega, da niste hoteli niti pri gostilni piti, niti tu pripeljati se sami. Oboje bi bilo boljše in jaz si zmiraj izvolim tako. Naučil bi vas še marsikaj. Saj se bova morda kmalu peljala. Rešetnika sem bil pripravil do tega, da je rekel: ko bi ne bil, kar sem, pa bi hotel biti, kar si ti."

Voz zavije v vas. Ljudje gledajo za Koričem. Korič pozdravi vsakega.

"S tem gospodom sva se pripeljala," zavpije sosedu.

Otroci se pode za vozem in psi lajajo po vasi.

"Vidite, da je navsezadnje čisto vseeno, kako je. Pravzaprav je prav lepo tu na kmetih. Tudi voziti se je bilo prijetno, samo pili nismo, bilo bi lahko boljše. Pa so ljudje, ki si volijo slabše. Ohladim si žejo in bo dobro. Popoldne grem leč v senco in jutri se najem dobrega..."

Voz obstane. Župan stoji na pragu in se drži resno:

"Že spet, Matejec," govori, "že zopet delaš občini stroške in meni sitnosti..."

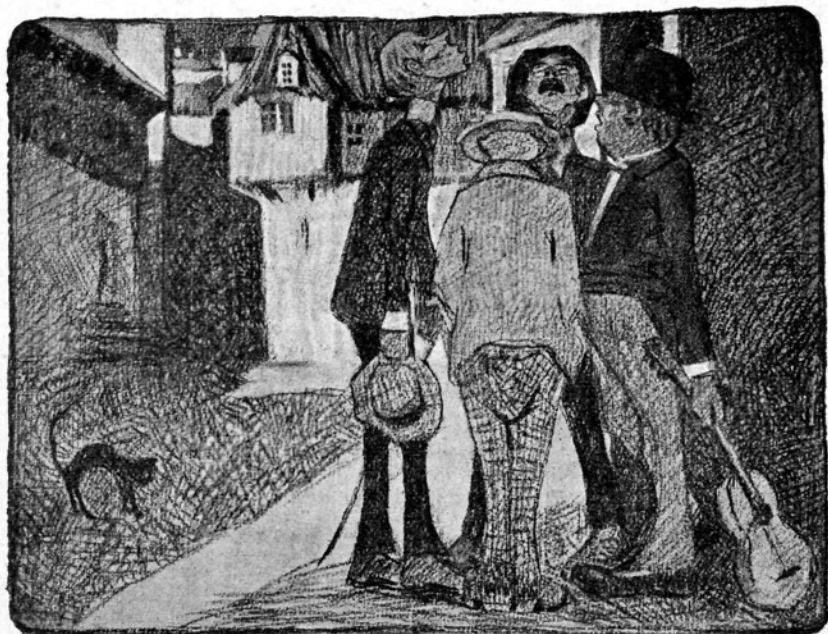
"Saj sem vedel," zagodrnja Korič in izgine v vežo, za njim pa birič in župan...

JOSIP BEKŠ:

POVEDI ME!

Povedi me, draga,
v tisto deželo,
kjer večno rože cveto,
kjer vedno mi čelo
ostane hladno —
popelji me, ptičica!

Ah, kaj blebetam,
saj ves sem raztresen;
ni ljubice, sam sem, sam —
zletela na jesen
je z ljubčkom drugam.

JOSIP KORBAN:

PODOKNICA . . .*)

V svojem stanovanju na Prešernovem trgu, sedel je v mraku odvetniški pisar Tine Mak — radi svoje izvanredne debelosti tudi Špeh imenovan — in brenkal na kitaro. „Kuretna, kuretna,“ donelo je po nizki sobici in debeli lastnik potrpežljivega inštrumenta je bil tako zatopljen v te pretresljive akorde, da ni čul, ko je nekdo precej močno potrkal na vrata. V naslednjem trenutku se ista tudi odpro in na pragu se prikaže neka dolga, črna postava.

„Ne sliši nič, ne vidi nič, kot bil bi mrtva stvar,“ začne deklamovati prišlec in stopi z dvema, ne prekratkima korakoma pred pisarja. Ta je sedaj vendar obrnil glavo in ugledal svojega ožjega rojaka Pipuža pred sabo.

„Ha, si ti Pipuž?“ zasmeje se hudobno „mislil sem, da je kaj boljšega prišlo.“

„Pusti čenčarije in tisti stari škant na miru,“ zavrne ga dolgin ter se vsede poleg prijatelja na star divan, „nekaj važnega ti imam povedati.“

„Ha, nekaj važnega? Že zopet kaka neumnost! — Kar se v tvoji glavi skuha, ne da dosti kruha.“

*) Nagrajeno s III. ceno našega natečaja.

„Kar se v glavi skuha — ne da kruha. Krasno! Ti si menda tudi tak pesnik, kakor naš Glavač, ki piše tragedijo v 13 dejanjih? Pravi, da bo glavnega junaka meteor ubil.“

„E, letošnji sedmošolci ste res sami tepci. Dobro, da sem že lansko leto izstopil.“

„Velika škoda!“

„Zakaj?“

„Ker smo izgubili na ta način največjega tepca. — Pa sedaj k stvari! Jutri je god Hrenove Anke. Ker sem dobro znan s to družino in ti menda tudi, zmisliš sem si nekaj.“ Rekši promeri sobo dvakrat gor in dol, Tine pa zapoje znano narodno: „Jaz sem se pa nekaj zmisli.“

„Molči sedaj, pel boš lahko pozneje pod oknom ljubeznjive Anke,“ seže Pipuž vmes.

„A, tako! — Tja torej pes taco moli? — Podoknico bi rad napravil? — Presneti fant, meni se nekaj jasni v glavi.“

„No, ali je to kaj takega? Anka je prijazno dekle; zakaj bi ji tedaj ne privoščili malo veselja? — Nefek bo pel prvi tenor — sem že govoril ž njim — Glavač bo tudi pustil danes svojo tragedijo na miru, prvi bas pel bom jaz in ti, stara sablja, seveda drugega.“

„Delal si račun brez krčmarja, prijatelj. Moj debeli glas ne bo danes razveseljeval tankih ušes ljubeznjive gospice Anke.“

„Kaj? — Ti ne boš —? Pa zakaj ne?“

„Da bi moral zopet šteti kronice, kakor lansko leto, ko smo peli podoknico Čakanovi Jelici in bili aretirani radi kaljenja nočnega miru? Še tega se manjka!“

„Torej polipov*) se bojiš? Ali te ni sram, kaj takega povedati? V rožnih ulicah še nikdar nisem videl policajja. Saj je že zunaj mesta; sploh pa —“

„Pa jaz ne grem, iz principa ne grem.“

„Tudi ne, če ti povem, da „obilno poplačan bo trud?“ — Oh, ko bi ti vedel, kako dobro vino imajo Hrenovi! In pa šunko, amice, šunko! — Tvoj kmečki želodec se gotovo še ni nikdar seznanil s tako dobrimi rečmi.“

Sedaj se je pa nekaj začelo tajati v debelem pisarju. Oči so se mu nakrat zalesketale — kakor psu, če mu pomoliš obrano kost — ustnice so jele nehoté gibati in ko je sline srečno požrl, vstane počasi in vzklikne:

„Pojdi sem na srce, moj ljubi Lovro! Tam, kjer je dobro vino in pa tolsta šunka, tamkaj seveda ne smeva manjkati.“

„Tako je prav, to je govorenje moža! Danes ga bomo še dobro pihnil, boš videl. Obleci svoj novi frak, da boš gospici Anki bolj imponiral. Jaz bi ga tudi, pa saj veš, da na svetu vse mine in še nedolžen frak izgine.“

„Torej prodal si ga?“

*) Policajev.

„Seveda, drugače bi pa ne bilo denarcev za krokanje. Ti ne veš, kako letos krokam v sedmi! Skoraj vsako noč sem od zunaj.“

„Pa ti pusti stric? Letos, ko si pri njem na stanovanju, mislim, da bolj pazi na te.“

„Ha, stric! Ta še rad vidi, če grem v veselo družbo. Pravi: fant vsaj ne bo tako lesen, ko stopi v življenje.“

„Po pravici rečeno se mi pa ta tvoj stric nič kaj ne dopade. Zadnjič, ko sem te iskal doma, gledal me je tako grdo izpod košatih obrvi, kakor hudčič svojo staro in nekaj godrnjal o zapeljivcih in lumpih.“

Če bi ne bilo v sobi tako temno, videl bi Tine Mak, kako je prijatelja oblila rudečica po teh besedah.

„Sedaj pa moram iti,“ dejal je v vidni zadregi „pridi ob devetih v rožne ulice, pa kitaro tudi s sabo prinesi, da bomo potem pri Hrenovih zapeli kak kuplet. Anka je vsa nora na kuplete.“

„To je dobro, da ni ljudi na ulici in, da te leščerbe tako slabo brlijo,“ dejal je Pipuž tovarišem, ko so dospeli pred dvonastropno hišo v rožnih ulicah.

„Špeh, daj sem kitaro, da dam vsakemu svoj glas! — Tako, sedaj pa pozor! 1, 2, 3.“

„Zadoni nam, zadoni, iz src napev krepak...“

Okna se začno odpirati in radovedne glave pokukajo na ulico. To še bolj ohrabri mlade pevce, da povzdignejo svoje glasove. Kar naenkrat pa zavpije Glavač, ki je bil z obrazom proti ulici obrnjen: „Policaj, policaj!“

Tedaj pa, kakor bi odrezal, utihne vesela pesem.

Tine Mak postavi kitaro k zidu in se spusti v beg, kolikor ga le morete nesti debeli nogi. Za njim jo udero tovariši. Na najboljšem, to se pravi: najbolje letel je Pipuž, ki je bil najbolj na dolgo nasajen.

„Stojte!“ zakriči mož postave in jo ubere za begunci. „Stojte!“ A nihče se ne zmeni za njegovo vpitje. Pisar je takoj spoznal, da se vsled svoje debelosti nikakor ne more skušati s policajem v letanju, zato jo hitro zavije v stransko ulico, plane v vežo neke hiše, ki je bila še k sreči odprta ter se stisne v kot za vrata. —

Med tem so jo pa ostali trije srčno popihali ven iz mesta v drevored in se tu čutili čisto varne.

„Predrta reč,“ začne se Nefek prvi jeziti „sam vrag je pripeljal tega polipa.“

„Ubogi naš Tine,“ vzdihne Pipuž „revež bo jutri najbrže za nekaj kronic lažji. — No, pa si je sam kriv, zakaj pa ni bežal za nami. Ali ni res tako, Glavač?“

Ta je zrl srepol pred se in ni zinil besedice.

„Nič se ne žalosti, amice,“ podraži ga dolgin. „Mastnih kračic in pa sladkega vina sicer danes res ne boš okusil — kakor jaz in Nefek tudi ne — pa moraš pomisliti, da si poet in kot tak ne smeš biti navezan na take realne reči, kakor je n. pr. vino

etcetera. — Sploh pa imaš lep sujet za novo tragedijo. Tako srečnih poetov je res malo, kakor si ti, da bi sujete kar na cesti pobirali, kakor tisti Žane čike.“

„Sedaj imam pa že zadosti,“ vzklikne oni srdito „najprej me zvodiš za nos, potem pa hočeš še norce briti. Zdravo!“ In jezno nameri korake proti mestu.

„Ali ga naj nazaj pokličem?“ pošepče Nefek.

„Kajše! Kislica je kislica, le naj gre! — Nekaj drobiža še imam, bova šla pa sama pit na vso jezo.“ — — — —

Pol ure je čepel debeli Tine v svojem skrivališču in se jezil na celi svet. — Zakaj je ubogal tega lahkomišljenega Pipuža, da se mora sedaj skrivati po tujih vežah, kakor tat? Zakaj ni šel rajši spat?

Pri vsej svoji jezi ga je pa še mučila skrb, kaj je z njegovo kitaro. Oh, ta kitara, ta njegova najljubša prijateljica! Kolikokrat mu je dajala v večernih urah tolažbe, preganjala nadležne skrbi in mu blažila srce!

Kadar je prišel iz zaduhle pisarne ves zmučen domov, vzel je v roko dragi mu inštrument in — takoj je bil pozabljen ves trud in napor. Da, pozabil je tedaj celo, da mu je osorni šef bral levite in, da so ga njegovi starejši kolegi zopet imeli v delu.

Oh, saj pred slednjimi je imel ubogi Mak toliko prestat! Skoro vsaki dan so mu oponašali debelost ter delali dobre in slabe dovtype na njegov račun. To je bila seveda le zavist, ker so sami bili suhi in tanki, kakor hmeljev drag, ali našega debelega znanca je to na tihem grozno jezilo. —

Torej ta ljuba kitara naj pride sedaj v tuje roke, v roke kakega človeka, ki še mogoče ne pozna svete glasbe, ki bi nazadnje inštrumentu še odtrgal pokrov in pobiral ž njim pepel iz peči? Ne, kaj takega se ne sme nikdar zgoditi!

Previdno se splazi iz temnega kota na prosto in gre pogumno nazaj v rožne ulice, poiskat dragoceni biser, zenico svojega očesa.

Vse mirno in tiho je bilo na ulici, nobenega človeka ni bilo videti. Hitro stopi pisar tja k zidu, kamor je bil postavil svoj zaklad, ali ož žalost! kitare, ljubljene kitare ni bilo več na tom mestu.

„A, gotovo je Pipuž prišel po njo,“ tolaži se nesrečnež in se že kesa, da se je pred nekaj trenutki hudoval nanj.

„E, saj ni napačen človek ta Pipuž. Seveda lahkomišljen je zelo in s svojo lahkomišljenostjo še druge spravi v nesrečo, a, napačen ni.“

In, ker je bil Tine Mak tak človek, da je hotel vsako reč takoj dognati, sklene iti kar precej na njegov dom.

„Fant ima svojo sobo in je sedaj gotovo še po konci,“ misli si in nameri korake proti Vegovim ulicam . . .

Hišna vrata so bila še odprta, a v veži je bilo tako temno, da se le s težavo priplazi do stopnic in po njih v prvo nadstropje, kjer je stanoval Matevž Krotar, magistratni uradnik in njegov

stričnik Lovro Pipuž. Ta je imel svojo sobo onkraj hodnika, z okni na dvorišče.

Pisar otipa steno in jo misli ravno zaviti na hodnik, kar se naenkrat odpro na desni strani vrata in se neka bela postava prikaže na pragu.

„Ali se sedaj pride domov?“ zarohni prikazen in stopi za korak bližje. Tine je takoj po glasu spoznal, da stoji Krotar pred njim in ne kako nadzemeljsko bitje.

„Ali se sedaj pride domov?“ ponovi še enkrat. „Taki smrkovci se bodo po noči okrog potikali?“

In — „švív“ zažvižgal je pasji bič po zraku in še predno more ubogi Mak pojasniti razjarjenemu možu, da ni on pravi — da namreč ne sliši na ime Lovro Pipuž — že prileti žgoč udarec čez pleča in še eden. To je pa bilo poznemu vasovalcu preveč. Kakor besen, plane nazaj proti stopnicam, zakriči kot razdražen lev in se spusti navzdol kakor hudournik.

Upitje in ropot vzbudi v pritličju nekega branjevca.

Misleč, da so zalotili tata v hiši, plane ven na hodnik. Ravno v tem trenutku pa pribeži nesrečni Mak po stopnicah ter hoče šiniti mimo njega. Bliskoma stegne branjevec svoji roki in ga zgrabi za suknjo. Na nesrečo je imel mož to slabo navado, da ni nikdar izpustil, kar je enkrat zagrabil s svojima krepkima rokama. Dozdevni tat je pa bil tudi tako trmast, da ni hotel počakati. Ko se nekaj časa prerivata sem in tja, zasliši se naenkrat oni značilni „resk“ — ki nam pogosto naznanja, da hlače, ki so pred nekaj časom bile še cele, niso več cele — in kos črne salonske suknje ostane branjevcu v roki. V tem trenutku pa izgine tudi lastnik črne suknje pogumnemu možu izpred oči . . .

„Ne vem, kaj je to, da je naš gospod danes tako strašno slabe volje,“ pravila je drugi dan Tinetova gospodinja svoji prijateljici. „Pomisli Urša! Prej tako miren človek, je bil danes čisto divji, ko je na vse zgodaj prišel k njemu nek mlad, jako velik človek — menda je bil kak študent. — Ko sem slišala vpitje, si nisem mogla kaj, da bi ne šla k vratom poslušat in tedaj je v sobi ravno tako tlesknilo, kakor bi kdo komu dal zaušnico. E, ti mladi ljudje imajo vedno kaj med sabo!“

M. P. NATAŠA:

POŠTA . . .

Poštar prenaša pisma po vasi.
„Poštarček, prosim, pri nas se oglasi!“

Pismo v nedeljo slabe je volje:
„Ljubici tvoji ni in ni bolje!“

Pa mi prinesi pisemce belo,
da mi bo srce zopet veselo!“

Pismo na sredo — tiho mi pravi:
„Ljubica več ti nikdar ne ozdravi!“

Pa mi prinesel pisem je troje —
žalostno bolj ko kdaj srce je moje.

Žalostno v petek se pismo začelo:
„Srce ne bo ti nikdar več veselo!“ . . .

VEKOSLAV ŠPINDLER:

SMRT.

Na krilih noči je vsplavala Smrt
v dolino nekoč z gorā dalnjih,
in vihar je šel ž njo . . . in zaječal
je hrast,
zastokal v glasovih žalnih.

In zamrl je na poljih pomladni cvet
vzvalovili jezerski valovi . . .
vsprhutale so ptice iz toplih gnezd . . .
šumeli divje gozdóv so vrhovi . . .

In strahom je vstajal za rodom
rod —
le eden prav trdno spal je . . .
„Ah, naj spi!“ . . . in s smehljajem
ironičnim
Smrt odplavala v temne je dalje.

LEA FATUR:

V DRUŽBI BEDE.

Soboto pred Malim Šmarnom je bil kaj živahno na Vodnikovem trgu v Ljubljani. Od Mahrove hiše do bogoslovnice so se zibale, kakor morje ženske pisane rute in krila. Začudeno je poslušal stari Vodnik zmes različnih dialektov iz okolice in obračal zaničljivo hrbet sitnim hranjevkam. Te so prežale kakor hijene na naivne kmetice iz hribov, vzele jim jerbases iz rok in plačale predno so se one zavedle kaj, in, počem.

Med množico prodajalk in kupovalk, med kurniki z različno perutnino, med jerbasi polnimi vseh pridelkov naše in površ je laške zemlje, je hodil marljivo policaj. Ukazal je mogočno prestaviti jerbases v drugi konec, iti s kurnikom do kurnika. Ženske so godrnjale, klele policajevo sitnost, vendar so ubogale. In policaj je stal ko skala med valovjem žensk. Njegovo oko je videlo vse, njegovo uho je slišalo vse.

Vrste jerbases in kurnikov je prehodila že večkrat dolga ženska košččenega života, topega obraza. Brezdvomno so iskale njene drobne brezizrazne oči nekoga. Dolgo je hodila, slišala marsiktero od prerivajočih se, slednjič se ji je posvetilo v obrazu: „Aha, tu je,“ je vskliknila in se vrgla z novim pogumom v valove. Zdaj se je zadela v veliki koš imenitne kuharice, zdaj je sunila mlado gospo z lično torbico; a ona ni videla družega, nego klobuk poln pisanih rož in debelo kmetško lice pod njim. Nagajivo se ji je zdaj skrival, zdaj pokazal, enkrat se je vendar ustavil in tedaj je bila pri njemu. Klobuk, oziroma glava na obilnem životu polgosposko odete ženske, se je obrnila nevoljno. Njene tolste roke

so otipavale ravno neestetični del kurjega života. Namrdnila se je nevoljno:

„No Matijevka, kaj pa silite za menoj?“

„Saj veste gospa,“ je mencala Matijevka in obračala oguljeno prazno torbo v roki, pogledajte, nimam s čem, da bi kupila za kosilo.“

„Preklemana beračija, pa ste res na zadnjem koncu, da lovite ljudi po sejmu za tistih par krajcarjev in še za skvarjeno obleko.“

„Seveda,“ raztogotila se je Matijevka, „kadar je za plačati je skvarjeno; obleka je že strgana, delo še ni plačano. Celo noč je šivala uboga Anka, da ste šli na veselico; mi nimamo kaj jesti, vi kupujete kokoši . . .“

Tolsta ženska toliko da ni padla vznak.

„Kaj beračija, ti mi bodeš očitala veselice in ukazovala, kaj naj jem? Poberi se mi; če ne, zakličem policaja . . .“

Osupla je godrnjala Matijevka, da se dandanes niti za svoje vprašati ne sme. Predno se je zanesla, je bil val ljudij med njo in njeno nasprotnico. Kakor zmedena je hodila med ljudmi, kar jo je nagovoril znan glas:

„No Matijevka, Bog daj zdravje: kako vam pa gre?“ Drobna ženica je stala za njo.

„O Marija, Frau Ivanko, kako je hudo! Celo jutro hodim, pa ne morem ujangati ene krone od dolžnikov. Ene se skrijejo, ene stresajo grobost, pa priganjajo za žive in mrtve in dekle se ubija noč in dan. Kjer ima revež za dobiti, mu ne dajo; kjer je dolžan, ga vidi vsak za goldinar, ko čakajo bogate na tisočake. V prodajalno sem šla po podlogo, pa mi je rekla precej: „Glejte, da prinesete zaostalo, rok je štirinajst dni, o Marija! saj še nimam s čem kosila kupiti.“

Oči drobne Ivankočke so se zasolzile. „Saj veste Matijevka, da tudi jaz nimam kakor sem imela včasih, kronco za kosilo pa vam le dam. Bo že Bog pomagal.“

Kronca je smuknila v roko Matijevke, „Frau Ivanko“ pa se je zgubila v množici. Bila je žena po starem kopitu, ostrega jezika, ali zlate duše. Hodila je vedno gladko oblečena, ali ni kupila blaga po kronci, gospa ni hotela biti, nego zahtevala je da se jo kliče „Frau“. Nam mlajšim pa se je to smešno zdelo.

Vesela je hitela Matijevka mimo vozov duhtečih hrušk, jabolk in češpelj v mesnico. Ponižno je postala pri vratih in čakala, kajti mogočni ljubljanski mesarji ne ljubijo „kunt od firtelcov“.

Rdečeličen, mogočen, stal je mesar pri stolu in odtehtaval meso po svoji volji, za marnje žensk ni maral. Ravno tako mogočna in cvetoča je sedela mesarjeva žena pri mizici v kotu in pobirala denar.

Urno je odrajal mesar stranke, ravnal je z vsako po teži kupljenega mesa: „Firtelček?“ je vprašal Matijevko in vrgel nekšen ostanek na tehtnico.

„Kaj pa z obleko Matijevka?“ vprašala je lepa mesarica, ko je menjala kronico.

„Kmalu bo gospa,“ je odgovorila Matijevka v zadregi.

„Kmalu, ja, jaz jo moram imeti do nedelje, pojdem na ofer, smo se zmenile, da pojedemo vse in novini. Anka dela le tistim, ki ji plačajo, upnikom pa odklada, glejte da ne bo mojega strpljenja konec. Vsaka pesem je le en čas lepa.“

Topo je poslušala Matijevka že vajena tacih udarcev in odšla brez pozdrava.

„Kaj se vsajaš?“ je vprašala mesarica iz sosedne mesnice in stopila bliže.

Tudi ona je bila ženska velikega, dobra rejenega života.

„Beračija“, je mahnil mesar obrisal si roke ob pripasu s svojim umetno vdelanem slavnim imenom. Pač nepotreben luksus za mesarski pripas.

„Saj veš,“ je hitela mesarica, „to je mati tiste moje šivilje, dolžne so mi še; pa odslužuje. Zato pa moram vedno dolgo čakati predno kaj dobim z rok. Preje so pa kar nosile meso za bolnike, kot bi bilo zastoj.“

„Kaj pa jemlje meso če ne more plačati,“ se je razkoračila sosedka, „če ne moreš kupiti mesa. žri krompir, če ne moreš živeti pa crkni, bo vsaj berača manj.“

„Skoraj, da je tako,“ je rekla mesarica, „pa človek je pre-dober. Saj dokler je bil oče v službi, dekle pa tukaj z brati, je plačala vse pošteno. Ko so pa obolevali in umirali eden za drugim, ni šlo več. Dekle je dosti pretrpelo, še nikoli ni imela dobrega.“

„Meni se dekle smili,“ je pritrdil njen mož, „ta ne bo več dolgo tlačila trave, le glej, da odsluži poprej, kar ima na deski; ne maram, da bi imela na onem svetu težave radi tega.“

„Prav,“ je kimala debela sosedka, „še tako ne moreš shajati in pri temu in onemu odleti par kronc.“

„Vendar ste mesarji rejeni, lepo oblečeni, pri vsaki zabavi in mošnjček se vam tudi ne suši,“ s temi besedami je segla v debato v mesnico stopivša Frau Ivanko.

Mesar se je priduševal pri svoji krščeni duši, da komaj shaja, mesarica je povedala, da ima še le tretje novo obleko letošnje leto, za v nedeljo pa jo mora imeti, ker bode nesla petak na ofer.

Matijevka pa je hitela čez novi most, šla za vodo in stopila v malo nesnažno dvorišče. Ostri duh kanala ji je udaril v nos, zakrila ga je s koncem rute in stopila na nečedne, ravno pred tednom pometene stopnice, kurji lestvi podobne. Težko dihajoč se je vspela po njih mimo prvega nadstropja v podstrešje. Na obširnem mostovžu sušile so se na prepereli vrvi cunje razne velikosti in barv in zakrivala mala vrata podstrešnih stanovanj. Po celem podstrešju pa se je vlegel čuden težak duh: kanala, mačjih ostankov, čebule na olju cvrte, mokrih cunj in železa. Matijevka je odprla nizka vrata in stopila v predel, bolj podoben stanovanju gotovih živali, nego kuhinji in vendar si je lastil ta

prostor to ime: priča umazani štedilnik v kotu in sajasta ponva na njemu. Še par vegastih koz in loncev je pritrjevalo štedilniku, da je to kuhinja.

Matijevka je zložila iz torbice meso, par jabolk, češpelj, krompirja in zavitek. Nato je stopila v nizki zaduhli prostor, kjer je stanovala v družbi bede njena zadnja hči. Da, Anka ni bila sama med temi vlažnimi stenami, pod edinim malim oknom. Ž njo je bila beda, suha, grozna — in tako zvesta! Gledala je na njo iz topih obrazov začrnelih slik svetnikov na steni, iz polomljenega pohištva, iz kupov blaga in njega odpadkov krog nje; beda je sedela zraven nje na gugajočem se stolu, gledala na njo z votlimi očmi — priganjaje jo pri praznem neuspešnem delu — pri delu za stare dolge.

Beda je bila zapisana v obrazu dvaintridesetletne, nekdanj tako lepe Anke, v velem izmučenem obrazu. Modri obroči krog očes, rujave pege po čelu, prozorna ušesa in čudna rudečica pod prosojno kožo so pričale resnico mesarjevih besed: „Ta ne bode dolgo.“ Mar ni videla mati, kar so videli drugi ljudje? Kako pač jo je mogla pustiti mučiti se noč in dan? Trpljenje je otopelo srce matere. Umrlo ji je čvetero otrok v času šestih let, umrl ji je mož, zdaj se je ubijala z malo penzijo in želela samo, da plača kaj starega dolga, storjenega v boleznih. Zato ni rekel njen pogled Anki nikoli — pusti, počivaj.

Položila je prineseno na tresočo se mizo, rekši s trdim glasom:

„Da ni Ivankočke, danes ne bi imela juhe. Mesarica hoče imeti obleko v nedeljo, Jurmanka me je podila s policajem, natarica je rekla, predno plača moraš prenarediti, kar ji ni povšeči. Meštrove pridejo pomeriti popoldan, le hiti, da ne bodo spet zastonj hodile; ob najbolje kunte bodeš.“

Vrnila se je v kuhinjo. Anka je sedela pri stroju, globok vzdih ji je dvignil bolna pljuča. zakašljala je votlo, selza ji je zdrknila po licu. Tenki prsti se preobračali fino belo blago pod iglo stroja. Nevesta bode stala v njemu pred oltarjem.

Čebelica je priletela skozi okence v „sobo“ in iskala brenčaje izhoda iz neugodne atmosfere. Trudno so pale Ankine roke v krilo. Brenčanje čebele jo je spominjalo gozdov in polja v poletnem krasu, srečnih ljudij, kateri ga smejo uživati, med tem, ko je njo prikovala beda k temu stroju noč in dan.

Saj je delala vedno rada, dokler so skakali krog nje in šumeli ljubljene bratje, dokler je skrbela za edino sestro; ali v sikanje njenega stroja se je mešalo grgranje umirajočih dragih, eden za drugim so šli in še sestra!

Edina sestra! Koliko sladkosti samo v besedi! Kdo more popisati, kaj je sestra sestri, duša duši? Anka se je spominjala živih pogovorov, sladkih smehov z ljubljeno, in vroče solze posilile so jo z nova. Sestra je prakticala na pošti, ko je prihajala

domov ji je pomagala pozno v noč, pravila ji smešne stvari od uradnikov; nje veseli smeh je preganjal takrat otožnost iz čela Anke.

Sestra jo je tolažila, da mine trpljenje, ko bode ona enkrat v službi: „Pošiljala ti bodem vsaki mesec nekaj, in, ko dobim svojo pošto, bodeš pri meni. Kako lepo življenje bode to.“

Kako se je vse prevrglo! Sestra je naredila brzozjavni in poštni izpit z odliko. Prišla je v prvo službo visoko v hribe. Bila je prenežna za tisti ostri zrak, za trdo kmetsko brano, stradala je, kakor se je prigodilo mnogokrat poprej in se morda žal, še.

Prišla je domov s kaljo bolezni, ali molčala je in gledala, da dobi čim preje drugo službo, ker je vedela, da jo mati težko gleda doma. Šla je v svojo zadnjo službo. Gospodinja bila je priprosta kmetica v hribovski vasi, imela je rudečkaste lase in rada se je hvalila, da je „izobražena“.

Bila je nesnažna, otroci so hodili vsi strgani okrog. Učena kmetica niti kave ni znala kuhati in kava je bila ob drugi slabi hrani, edina jed uboge poštarice. Anka je šla obiskat sestro in opozorila je kmetsko gospodinjo na razne nedostatke v postrežbi sestre. Nasledek je bil, da sta se mož in žena kregala s slabotno poštarico. Kaj je pretrpela, koliko skrivnih solz je pretočila predno je prišla domov!

Mučne, trudne, so begale Ankinе misli mimo groznega časa sestrine bolezni. Delala je in kupovala zdravila, vse kakor bi metala v vodo. Ni ga pomočka proti jetiki. Poslala je sestro na zrak, dolžila se, da je imela dobro hrano, vse zastonj! Sosedje trdi in hudobni pa so ji oponašali dobro hrano: „v bolnišnico jo dajte pa je, kaj ji kupujete piščeta in zrezke, mora se vam slabo goditi.“

Kako so jo take besede bolele. — Sestra vsak dan slokejši, in potem, najmlajši brat, „genie“, „talent“ so ga nazivali profesorji, vse je šlo, tudi oče a on je mogel, bil je že star. —

„Kaj sanjaš,“ se je zadrta mati, „čas poteka hitro, prišle bodo pomeriti, vse jokanje ne pomaga nič, kar je mrtvo je mrtvo.“ Stopila je v sobo in zrla tožno na Anko.

Saj je tudi njo bolelo, ali ni hotela pokazati, zmotila se je tudi po trgu z znankami, ko je Anka vedno sedela doma.

„Pripravite mi železo,“ je rekla Anka trudno in utaknila ubeglo nit v iglo stroja.

Podtaknila je blago in pognala stroj, kar se ji zavrti v glavi, zašumi v prsih — gorko in sladko je prišlo v usta in razkropilo se v rubinastih kapljah po belem blagu. —

„Jezus Marija!“ je zaupila mati, ko se je zgrudila Anka nad strojem, modričasta v obrazu, osolzelih oči, rudeče pene krog sinjih ustnic.

* * *

Jesen je bila krasna. Kot bi hotela narava pokazati vso krasoto bolnici, ki je sedela dan za dnevom v malem parku. Bila je Anka. Zdaj ji ni bilo treba šivati.

Vedela je, da gre solnce njenega življenja za goro in ni obžalovala tega. Saj je raje umrla, kakor, da bi vedno šivala noč in dan. Z lahkim sožaljem nad svojo usodo je gledala cvetje po gredah, solnčne žarke in te vesele zdrave ljudi. One, ki bodo živeli, ko ponesejo njo . . . Tako kakor živi sedaj, presedati v solnčnem žaru, tako bi že živela. Sanjala je: Dobila je denarja, mnogo denarja, šla čez zimo na jug in vrnila se pomladi na strani mladega moža. Njegove oči so jo gledale polne ljubezni, če je zapihnil veterček ogrnil jo je naglo in vprašal sočutno: „Ali Te zebe, ljubica moja? Ukažem upreči in Te popeljem zopet v kraj, kjer cveto pomeranče, kjer bodeš živela dolgo, dolgo . . .“ In ona bi naslonila glavo nanj in rekla: „Odpelji me od tukaj, moj ljubi, moj zlati, ker tukaj čutim dih smrti . . .“

Bivanje v svežem zraku, dobra hrana, poslana od usmiljene gospe, je uplivalo blagodejno na bolnico. Rumene pege so se izgubile, koža je postala snežno bela, na licih so se razcvetele rudeče rože, oči so se svetile kakor zvezde, jasno, srečno. Anica ni gledala v negotovo bodočnost, trdna v veri in upanju, bila je pripravljena prebroditi reko večnosti, stopiti iz znanega v neznano življenje. Saj tam so jo čakali bratje, sestra, tukaj edino le trpljenje.

Mimoidoči pa so se ozirali za lepo bolnico in neka zavidna ženska je rekla celo: „Kaj? Ta je bolna? Lena je lena, le poglejte, kako je rudeča.“ Mati je to slišala, in menila: „Hvala Bogu, Anka ti si jo pa res prebila, ječni ljudje niso takšni. In čez nekaj dni je rekla mati, ko so sedele v parku:

„Anka, kaj, ko bi začela spet po malem — saj ni treba celi dan. Par ur samo. Vse pravijo, da si se popravila in me vprašajo kdaj bodo dobile obleke.“

Trdo so zvene te besede v solnčnem svitu, v omamnem duhu rož v gredicah.

Anka je pogledala sinje glave planin, modro nebo, lepi park, mislila na zaduhli tesni prostor njenega stanovanja in orosile so se ji oči.

Drugi dan je pokleknila k škrinji in vlekla kose blaga iz nje. Zaostalo mučno delo, dele ki je zahtevalo njeno življenje. Mesto solnčnega žara gledala je zopet beda na njo, iz vlažnih sten, iz polomljenega pohištva, iz trdega obraza njene matere. Pri-krojila je nekaj s tresočimi se rokami. Belo blago kakor takrat, ko jo je zalila kri in so mislili vsi, da bode umrla. Varali so se zdravnik in ljudje; glej, ona je še tu, upregla se bode k stroju in živela prejšne življenje. Mati se je smehljala veselo: „No vidiš, počasi že pojde spet, skuham ti kaj dobrega, da ostaneš pri moči. Anka je pokimala in se vsela k stroju.

Namazala ga je, vdela nit v iglo, ravnala blago in pognala.

Pa zašumelo je v prsih, zavrtelo se v glavi, iz ust je privrel rudeč in vroč vir življenja in se razlil po belem blagu. Poedine

kaplje so odskočile in se strnile rudeče in goste, po stroju, po obleki in po tleh.

Ko je priskočila mati, je visela Anka že mrtva nad strojem.

„Ko bi bila vsaj moja obleko poprej naredila,“ so rekle dobre žene in dekleta, ko so jo hodile kropit.

Mesar pa je rekel ženi: „Saj sem ti rekel: glej, da ti odsluži, od materine penzije ne bo nič za dobiti . . .“

RIKARD KATALINIČ JERETOV:

SOLNČNI ŽAREK.

Zlat in lep se je spustil solnčni žarek s svojimi tovariši izpod neba. Tako je bil ljubeznjiv in prijazen, poljubljal je najlepše cvetlice, svetil po najkrasnejših preprogah. Nekaj višjega, rajskega se je videlo v njemu. Glejte ga, evo, kako draga onega belega metuljčiča na žolti roži. Zdaj je izginil — kam? Če bi imeli oko sokola, bi se zgrozili. Vrgel se je s slastjo, podajno v neko blatno, smrdljivo kalužo, kjer so razne žabe slavile najgrše orgije. In tu se je valjal mnogo, mnogo živejše in veselejše, kakor po cvetlicah in po lepoti. Zdaj komaj sem razumel pregovor: ni vse zlato, kar se sveti.

RIKARD KATALINIČ-JERETOV:

DRAMĀ.

Javljam ti, da je mati nevarno bolna, javljam ti, da bi te starka rada videla in prosi tvoje predpostavljene, da te puste domu.

Tvoj brat Jakob“ — —

Tako je končalo priprosto pismo, pisano z nerodno, delavsko roko in mladi vojak si je obrisal britko solzo iz očesa . . .

— Gospod Hauptmann, prosim ponižno, preberite to!

— Was? Pa ima starka druga sin. Was für eine Komödie? Kein Urlaub!

— Za božjo voljo jih prosim . . .

„Genug — — Abtreten! . . .“

— — — Sneg naletava. Pred generalovo hišo koraka vojak gori in doli, a starka umira v bližnji vasi in žeja za poljubom najmlajšega sina in išče z drhtajočo roko njegovo glavo, da bi jo blagoslovila.

ROMAN ROMANOV:

SPOMINI.

Ko tiha se noč dol na zemljo spusti
in drevje zaspi po dolini,
samó vrhu neba še zvezda gori,
samó iz daljave še morje šumi, —
budé se, živijo spomini.

In kakor starci s sivo glavo,
z obrazom koščenim, bradatim —
še roka se stegne po palico v kot
in spravljajo se na dolgo pot
za krajem tja daljnim, goratim. —

Hej, težka je pot in dolga je res,
a starci — spomini trpijo —
trpijo in pretrpijo vse,
že stiskajo ljubici davni roké,
že v blede obrazek strmijo.

In drobnega sinčka v naročje vzemo,
aj, pa brž zaplaka, zajoka —
in mladi ga oče tolažit hiti,
a mamica mlada tam v kotu sedi,
v naročju spi trudna ji roka.

Spomini pa hodijo gor in dol
in semtertja zro in molčijo —
Glej, sredi njih kostanj tam raste,
cveti,
pod njim že samotna klopica stoji —
ej, sladke tam ure bežijo.

Bežijo, ah, odbežijo takoj
v daljave nikoli dosežne;
poljubi na sladkih jih rokah neso,
objemi jih stiskajo k sebi tesno,
jih skrijejo megle brezbrežne.

In skrile so jih in vzele so jih,
samó še davni spomini
pripeljejo jih, kadar noč molči,
samo v daljavi še morje šumi,
samo zvezda gori na višini.

== Aforizmi. ==

Vse se odpušča tistemu, kterega se ljubi.

La Rochefoucauld.

*

Vsako delo je važno, ker vsako oplemenjuje človeka. Ne naučiti
sina, kakoršnemu koli delu, to je isto, kakor pripraviti ga za roparja.

Talmud.

*

Od sumnje do obupa je samo eden korak.

Linsenmann.

*

Burni ljudje si osvoje svet ali tihi si ga ohranijo.

Nekdo.

Smešnice.

Prosim te, mama, daj
mi danes kakšne bolj
močne hlače!

Zakaj pa?

V šoli bomo dobili da-
nes spričevala.

*

Ali bodete imeli tudi
v soboto zajca?

Ne; imamo samo še
enega in tega moramo
pustiti, da nam polovi
miši.

*

?? UGANKE ??

Razpisujemo danes

sedmi natečaj ugank

ter si želimo najštevilnejše udeležbe. Pogoji so ti:

Rešitve naj se dpošljejo najkasneje do 20. oktobra.

Naslov: „Domači Prijatelj“, v Pragi VIII.

Pravico do izžrebanja imajo samo odjemalci Vydrove žitne kave in člani njihovih družin.

Število rešenih ugank ne odločuje, mora biti ali najmanj 5 ugank rešeno.

Cene so:

- I. P. Žmitek (oljnata slika, original): „Ostanki preteklosti“.
- II. I. Cankar: „Na klancu“ (krasno vezana).
- III. Dekorativna figura.
- IV. Slika: Pogled na Trst (z okvirjem).
- V. Aleksandrov: „Pesmi in romance“ (krasno vezana).
- VI. Mali kip „prtljikavec“.
- VII. Slika: Iz ljubljanske okolice (z okvirjem).
- VIII. S. Sardenko: „V mladem jutru“ (krasno vezana).
- IX. Kadilna oprava.
- X., XI. in XII. po 3 skudelice za kavo.

P. Žmitek: „OSTANKI PRETEKLOSTI“ (oljnata slika).

(Ta slika je bila razstavljena na I. slovenski umetniški razstavi v Ljubljani.)

136. Uganka.

J. E. Rubin, Praga.

1.

Ne rečem nič; kar vem,
to v črkah treh povem,
pa nečem. Saj pri hiši
se skoraj vsaki lahko sliši
nje glas ponosen in hreščeč,
in kaj šelé, če jih je več! ...
Saj cela vrsta rada gre
čez dvor — pa v redu — do vode...
No, kadar čas je v hiši svet,
če god slavi se sivih let,
na mizo pride — in vsi gosti
jo imajo zadosti,
in gospodinjjo hvali vsak
za obed tak,
seveda, saj je drag ...

2.

In treba drugih črk je treh ...
To dela kraj je, tudi smeh
se tamkaj sliši, da veselo
gre izpod rok bolj delo.
Pri hiši vsaki mora biti,
kje mogli bi sicer dobiti
iz klasja žito
in kar je v latju skrito? ...
Ponosen nanj je hišni oče;
pač mnogokrat mu v njem je vroče,
pa nič ne de,
kdor žito v kaščo z njega nosi,
o, kruha ta ne prosi,
da je pa to mogoče,
je treba truda, to se ve ...

3.

Še eno vem; le črki dve,
dovolj, — to mero nam pove ...
Pa kako, dolgo ali kratko? ...
To ne povem, to šlo bi vam pre-
gladko.

Je dolga in široka
— ne meri nanj se moka —
o ne, vsak vzame rajše več,
in kak skopuh le pregoreč
bi tožil te, če vzal tak kos
bi njive mu, saj žita da cel voz...
Dovolj! A, dečko, ki ga ne poznaš
spoznaj ga skoro, ker ni laž,
da v šoli se ti kaj zgodi,
če mera ta se ti zgubi —
iz glave ... Pa kaj mi mar?
Vsak naj za sebe poskrbi,
pa bo vsak dober gospodar ...

Skupaj.

Pa združimo besede tri,
beseda nova se dobi,
pa kaka?
Ej, ugnibljite sami!

No, pa naj bo! To kaže vam možaka
ponosen je, saj je cel dom njegov
seveda, če je brez dolgov ...
Besedo prvo ima rad pred sabo,
in druga pride vedno mu v porabo,
brez tretje bi se mu godilo slabo.
Tako vse združi v sebi on
in tebi, ki si ga spoznal — poklon —
pa daj, da boš mu kdaj jednak
z besedo modro, poštenjak,
pa tudi dober narodnjak —
pa pride ti na mizo v dar
za god morda vsaj prva stvar,
postavi drugo ti tesar,
in tretjo kupiš za denar.

137. Sestavljalna uganka.

Dragotin Gobec, Podgrad.

a	a	d	e	zemlja,
e	e	e	k	žito,
k	l	l	n	vprašalni zaimsek,
o	o	o	o	žival,
o	s	s	s	mesto v Galiciji,
s	t	v	v	nočna tica,
v	v	v	v	mesto v Nemčiji.

Začetnice od zgoraj navzdol —
zadnja beseda — ter končnice od
od spodaj navzgor čitane — dajo
slavnostni dogodek novejšega časa.

138. Rebus.

Solovej, Praga.

139. Uganka.

Karol Lahnič, Šmarje.

Razdelite ta prostor v štiri
enake dele.

140. **Sarada.**

Anton Požar, Mirnapeč.

Prvi trije reč povedo,
ki kmet jo rabi prav zelo.
Prideni žurno zdaj še tri
ime se žensko oglasi.
Vseh šest pa skupaj ti vele
en kraj notranjske dežele.

141. **Konjiček.**

Silvester K., Razbor.

		vi	va				
		res	go	li	si		
	krat	sme	gla	da	Sil	vsaj	
se	tu	su	bo	mno	maš	go	ji
na	ji	K.	jo	hi	ka	ves	i
Če	le		slad	ter		ve	ja

142. **Računska naloga.**

Franc Berdnik, Spod. Laže.

Oče daruje svojemu sinu za vsako dobro nalogo 10 v, za vsako slabo nalogo pa mora vrniti očetu 5 v. Pri 20 nalogah ostane sinu 80 v; koliko nalog je toraj rešil dobro, koliko pa ne?

143. **Tajinstveni napis.**

Anica Omejčeva, Ljubljana.

„Strela Vesni z oka svetil!“

144. **Pozdrav.**

Fr. Rojec, Radovljica.

. . . er
. . . er,
. . . er
. . . er!

145. **Logograf.**

Marijan Štupica, Tržič.

„St“ je mnogega dela uspeh,
„ž“ po delu na vrh se polaga.
„S“ gorje mu, kogar premaga;
„g“ in „t“ je takrat.

146. **Palindrom.**

A. Skulj, Ljubljana.

Pred kmečko hišo se skoro
vsako nahaja 1234
4321 označi veliko skupino moških.

147. **Logograf.**

Branko Wudler, Griže.

„Č“ lepa bistra voda,
„v“ roparskega roda,
„b“ slikanega svoda.

148. **Uganka.**

Fran Jordan, Ihan.

Zamenjajte v besedi narod
črke, pristavite novo kot začetno
črko, pa dobite znano reko v Aziji.

149. **Uganka.**

Bogumil Pavlič, Gradec.

Daj, ugani to čudno stvar
a ne ugibaj predolgo nikár:
Pod milim nebom vidiš jo vedno,
tudi v cerkvi zagledaš jo redno;
vsak c'lo sam ima to stvar,
a ne vidi je nikdár.

VSEBINA: A. Aškerc: *Kritik*; Borisov: *Večer . . .*; Ivan Lah: *Po špu*; Josip Bekš: *Povedi me!* Josip Korban: *Podoknica . . .*; M. P. Nataša: *Pošta . . .*; Vekoslav Špindler: *Smrt*; Lea Fatur: *V družbi bede*; Rikard Katalinič Jeretov: *Solnčni žarek*; Rikard Katalinič Jeretov: *Drama*; Roman Romanov: *Spomini*; *Aforizmi*; *Smešnice*; *Uganke*.

Rešitve ugank v 6. številu.

112. Lep, rep, čep, žep, pamet, žamet. 113. Oblič, gobec, globa, golob, zloba, robec, obroč. 114. Smrt. 115. Peter. 116. Volk, osel, leto, klop. 117. P, top, potok, pot, k. 118. Ris, sir. 119. Ričet, trava, obrok, vidra, lopar. 120. Vino. 121. P, tek, petek, pek, k. 122. Sreča. 123. Cesar je srce polno usta govore. 124. C, peč, cepec, čep. c. 125. Mal položi dar, domu na oltar! 126. Če ne teče, pa kaplja. 127. Breza, studenec, blaginja, dninar, objest, veslanje = Brez dela ni jela. 128. S, sol, sokol, lok, l. 129. Dragotin Gobec, Podgrad, Istra. 130. Resnica oči kolje. 131. Sokol. 132. Iskra, Istra. 133. Vsak je svoje sreče kovač. 134. Pivo - Varna = Pivovarna. 135. Danes meni, jutri tebi.

111. — Hvalili moža kot velikana
modernega so vsi velikana,
kadili v slavo dan mu na dan,
sprejem povsod delali svečan. —
In s čim se znal je mož proslaviti?
On znal — s pestjo je muhe loviti!

Silvester K. J.

Dobitki šestega natečaja

so bili izžrebani sledečim rešilcem:

- I. Skrinjica za rokavice: *Slavica Zupan*, sopr. c. kr. pošt. ofic., Ljubljana.
- II. S. Gregorčič. „Poezije“ (krasno vezana): *Fran Rebec*, glavar postaje, Jurdani (Istra).
- III. Slika: Gorenjsko, pogled na Kranjsko goro z Razorjem: *Rezika Ravhekar*, Boh. Bistrica.
- IV. Dekorativni okrasek: *Terezija Kovačič*, učiteljica, Goriče pri Kranju.
- V. A. P. Čehov: „Momenti“ (kr. vez.) *Bogumil Pavlič*, gim. dijak, Gradec.
- VI., VII. in VIII. po 3 skudelice za kavo: *Franc Fludernik*, kroj. mojster, Ljubno. — *Justina Detela*, Moravče. — *Janez Pavšič*, organist, Otalež.

Za družbo sv. Cirila in Metoda.

Prispevki za pokroviteljstvo „Domačega Prijatelja“: Prenos iz 6. številu: K 31-40; Binko a Zika, tiskarna v Pragi K 1-; J. Schweiger, Ljubljana —80; Franc Krže, Trst —50; J. Gregorc, Celje —50; L. Turk, Kočevje —40; M. Mlakar, Lož —40; Alojzij Trpin, Gorica —40. Skupaj: K 35-40. — Hvala lepa! Priporočamo se za daljše prispevke, ki se vzprejemajo tudi v znakah.

Bistnica uredništva.

Rokopisi in pisma tikajoča se uredništva naj se adrešujejo: *Zofka Jelovšek, pisateljica v Pragi VII., Kamenická ul. številu 656, Češko*. Rešitve ugank, naročila i. t. d. pa na naslov: „Domači Prijatelj“, *Praga VIII., Češko*.

Vsem sotrudnikom: Pišite, prosim, samo po eni strani in razločno! Stavci so Čehi. — **Ugankarjem:** S časoma pride vse, kar je porabnega na vrsto. Prosim tudi, da se mi pošiljajo le krajše uganke! — **Drugim** pišem. — Opozarjam, da se bo 1. letnik „D. P.“ končal z 9. (decemb.) številu. in se priporočam vsem našim pisateljem za dobre prispevke za prih. letnik.

Imena udeležencev razreševanja

Šestega natečaja ugank v „Domačem prijatelju“ 1904.

Številke značijo števila rešenih ugank.

Iv. Antončič, Markovec	16	Ivan Kovač, Ljubljana	14
Viktor Baloh, Moste	25	Terez. Kovačič, učiteljica, Gorice	20
Leopold Batič, Sv. Križ-Cesta .	18	Jak. Kovačič, učitelj, Svabek pri	
Ana Berce, nadučit. sopr. Št.		Pliberku	14
Janž	18	Franc. Kozinc, dijak, Zdole	5
Jos. Bertok, nadučitelj, Lazaret .	24	Pankrac Krajšek, gostilničar, Zi-	
Milica Boltar, Beljak	21	danmost	6
Alojzij Bunc, nadučitelj, Dolina		Marija Kranjc, Harije pri Ilir.	
pri Trstu	11	Bistrici	14
Vekoslav Burja, dijak, Ljubljana	20	Roza Križan, Sevnica	12
Franc Chroberth, Kranj	15	Anton Križman, bogoslovec, Sv.	
Janko Časl, šolski vodja, Špitalič		Ivan pri Trstu	10
pri Konjicah	21	Alberta Krmac, učit. soproga,	
Karol Čeh, učitelj, Sv. Trojica v		Vipolže pri Gorici	14
Slov. gor.	15	Helena Lachainer, učitelj. sopr.,	
Jakob Čemažar, župnik, Kosta-		Kranj	25
bona	23	Marica Lederer, Št. Rupert v	
Josip Črnivec, pis. pom., Rado-		Slov. gor.	8
vljica	14	Ivana Lipold, Letuš	10
Justina in Martin Detela, Moravče	5	Mihael Mahné, Kalobje	11
Jožef Erbežnik, tovar. strojevod.		Karol Mahnič, nadučitelj, Šmarje	
Reberca, Koroško	11	pri Kopru	19
Alojzija Esih, Loka p. Zid. mostu	14	Leopold in Pavlina Marn, Ško-	
Marica Fajgelj, Ajdovščina	24	cijan	21
Konrad Finžgar, osmošolec,		Al. Matelič, duhovnik, Soča, Pri-	
Fram	11	morsko	22
Franc Fludernik, kroj. mojster,		Marijeta Mavec, Celje	12
Ljubno	18	Peter Medič, pokop. oskrbnik,	
Mara Forčesin, Gorica	14	Ljubljana	23
Ivan Forčesin, dijak, Gorica	11	Josip Mithans, učitelj, Pletrovče	
Mici Gabrovšek, Št. Jošt pri		pri Celju	18
Vrhniki	7	R. Modic, učenec, Ljubljana	6
A. Gartner-jeve hčere, Planina		Josip Novak, c. kr. učitelj, Idrija	22
pri Rakeku	18	Gojmir Novak, realec, Idrija	10
Anton Gerbec, organ. inpevovod.,		Josip Očepek, trgovec, Razpotje	
Barkovlje pri Trstu	7	pri Mediji	22
Dragotin Gobec, posoj. tajnik,		Jakob Pavčič, podurad. juž. žel.,	
Podgrad (Istra)	19	Nabrežina	9
Ivanka Goli-jeva, Ljubljana	14	Bog. Pavlič, gim. dijak, Gradec	22
Anton Grajzer, Št. Vid	9	Janez Pavšič, organist, Otalež	10
Franca Grbec, Zapotok	8	Anton Plesničar, župnik, Lokve	
Nežica Grimšičer, Radovljica	10	pri Gorici	19
Ljudevit Grobelnik, Sv. Nikolaj		Anton Požar, nadučit., Ljubljana	15
pri Slov. grad.	16	Henrik Prelovec, Idrija	9
Anica dr. Ilesičeva, Ljubljana	13	Minka Pretnar, posestnica, Ra-	
Rozalija Jarc, Hoče pri Mariboru	8	dovljica	10
Marica Jekovec, Ljubljana	12	Edvard in Evald Prinčič, Pevma	15
Marica Ješovnik, učiteljica, Št.		Janez Pustavrh, posestnik, Dol.	
Rupert	16	Dobrava	14
Ivana Juvanc, Vrh pri Vinici	16	Mihael Pustišek, Zdole	12
Riko Kilar, Ljubljana	25	Franc Pustišek, Zdole	12
Blaž Komel, fagar, Solkan	6	Janez Pustišek, Zdole	12
Josip Kos, Nemški Rut	21	Nikola Pustišek, Zdole	12
Ivan Košir, vikar. Obloke, Pri-		Rezika Ravhekar, učit. kand.,	
morsko	15	Boh. Bistrica	11